

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy Jubilees and news

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 32 (1987), No. 4, 231--235

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139316>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1987

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea zprávy

ZA DOCENTOM PAVLOM ŠOLTÉSEM

Vo veku 45 rokov, v najväčšom rozkvetе svojich síl, zomrel dňa 1. 7. 1986 doc. RNDr. Pavol Šoltés, CSc., dekan Prírodovedeckej fakulty Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach. Stratili sme v ňom dobrého vysokoškolského učiteľa, odborníka, obetavého a korektného spolupracovníka, spoľahlivého priateľa.

Narodil sa 1. 1. 1941 v Hažľine, okr. Bardejov. Vyrastal v skromných pomeroch viacdetej roľníckej rodiny. Stredoškolské štúdiá absolvoval v Bardejove. Po ukončení štúdiá aplikovanej matematiky na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave odchádza pracovať do Košíc na práve založenú Prírodovedeckú fakultu UPJŠ. Vedeckú hodnosť kandidáta fyzikálno-matematických vied získal roku 1970 na PF UK

v Bratislave. Docentom PF UPJŠ v odbore matematická analýza bol menovaný v roku 1973. V rokoch 1972—85 veľmi zodpovedne vykonával funkciu prodekana pre výchovno-vzdelávaciu činnosť, v rokoch 1976—85 bol vedúcim katedry matematickej analýzy a od 1. 9. 85 bol ustanovený do funkcie dekana PF UPJŠ. Svojom dlhoročnou prácou na fakulte výrazne prispel k jej rozvoju.

Ako vysokoškolský učiteľ viedol spočiatku cvičenia, neskôr prednášky z matematickej analýzy a z teórie rovníc. Pedagogickej práci sa vždy venoval s radosťou a láskou. Ku študentom si vždy vedel vytvoriť vzťah spojený so vzájomnou úctou a priateľstvom.

Vedeckovýskumná zaoberanosť a usilovnosť vypestovaný cit pre efektívne riešenie vedeckých problémov mu umožnil v krátkom čase vypracovať sa na uznávaného vedca v teórii diferenciálnych rovníc. Jeho bohatá publikačná činnosť zahŕňa viac ako 25 pôvodných vedeckých prác, ktoré sú často citované v prácach domácich i zahraničných matematikov. Bol členom riešiteľského kolektívu výskumnej úlohy štátneho plánu základného výskumu I-5-1/12. Na jeho podnet vznikol v Košiciach seminár z teórie diferenciálnych rovníc. V tomto odbore bol zároveň školiteľom a touto svojou činnosťou podstatne prispel k výchove mladých odborníkov na východnom Slovensku. S viacerými z nich publikoval spoločné vedecké práce.

Aj keď bol svojou pedagogickou, vedeckou a riadiacou prácou plne zaneprázdnený, nikdy nestál bokom od ostatného diania. Plne sa angažoval v rôznych stranických a spoločenských funkciách. Bol členom komisií pre rigorózne skúšky, pre štátne záverečné skúšky a iných s cel štátnou pôsobnosťou. Významne sa angažoval pri obsahovej prestavbe štúdiá prírodovedných odborov. Za záslužnú činnosť mu bola udelená „Zlatá medaila UPJŠ“.

Pre osobnosť docenta Pavla Šoltésa bola príznačná dobroprajnosť a veľkorysosť spojená s náročnosťou, vďaka ktorej sa mu darilo plniť požadované úlohy, riadiť zverené kolektívy a zvyšovať pedagogickú a vedeckú úroveň svojich spolupracovníkov. Pre nás, jeho najbližších kolegov ostane vzorom vzácneho človeka, čestného kamaráta a verného priateľa, ktorý svoje presvedčenie spájal s činmi a svoje slová naplnil skutkami.

Oľga Kulcsárová, Božena Mihalíková

Dne 25. 12. 1926 se v Příbrami v rodině úředníka spořitelny narodil syn Zdeněk. Absolvoval příbramskou reálku a v prvním poválečném školním roce 1945/46 vstoupil na ČVUT, fakultu strojní. Zde se stává středem jeho pozornosti matematika a již po roce přechází na přírodovědeckou fakultu Karlovy univerzity a volí kombinaci matematika, deskriptivní geometrie. Zejména ho zaujaly přednášky profesora Bydžovského a pozdějšího profesora Havlíčka z algebraické a projektivní geometrie. Později se jeho zájem (mimo jiné pod vlivem učitelské praxe) zaměřil na oblast logických základů a filozofie matematiky. Ale i zde proniká vliv geometrie na formování jeho osobnosti. Ještě před ukončením studií nastupuje jako učitel na dělnickou přípravku v Liberci a v Zahradách u Rumburku. Učitelskou způsobilost pro obor matematika a deskriptivní geometrie získává v roce 1950. Od roku 1953 až dosud působí na Vysoké škole ekonomické v Praze jako asistent, odborný asistent a od roku 1972 jako docent.

Doktorát přírodních věd získává za obhájení práce z oblasti funkcí více proměnných. Od roku 1970 je vedoucím katedry matematiky. V této funkci usiluje soustavně o modernizaci obsahu kursů matematiky.

Vedle řady skript je autorem *Učebnice matematiky pro posluchače VŠE I* (od r. 1968 již 7 vydání). V edici Matematika pro vysoké školy technické je autorem tří publikací: *Množiny a matematické struktury*, *Vektorové prostory a Diferenciální počet*.

Za svou učitelskou činnost, za práci ve straně i v odborech získal medaile VŠE v Praze i v Bratislavě, titul „vzorný učitel“, „zasloužilý pracovník VŠE“, medaili ÚV KSČ a národní fronty k 40. výročí osvobození, medaili A. Zápotockého.

Co popřát tomuto šedesátníkovi?

Aby měl dostatek času i na své zájmy (je obdivovatelem a profesionálním znalcem parních lokomotiv, které též ztvárňuje v poetických a technicky věrných kresbách a modelech, a je živou encyklopedií jejich historie; blízcí přátelé jej znají jako klavírního improvizátora; je ctitelem české krajiny, jejíž mnohá místa křížem krážem prochodil),

aby měl stále dostatek mladistvého elánu,

aby mu zdraví dovolilo vytvářet i nadále kolem sebe klidné pracovní prostředí,

abychom i nadále v něm viděli vzor — nejen v matematické práci, ale i ve vztahu k lidem.

Jan Voříšek

SPRÁVA O 1. MEDZINÁRODNEJ ŠKOLE „ELECTROMAGNETIC FIELDS AND BIOMEMBRANES“

Začiatkom októbra 1986 sa uskutočnila v BLR v meste Plevene 1. medzinárodná škola „Electromagnetic fields and biomembranes“, na ktorej sa zúčastnilo 115 odborníkov, mladých vedeckých pracovníkov, ale aj študentov z biofyziky, biokybernetiky, fyziky, medicíny a biológie z celého sveta. Zo socialistických štátov ich bolo 94. Hlavným organizátorom tohto medzinárodného podujatia bol profesor MARKO MARKOV z Univerzity Klimenta Ochridského v Sofii, ktorý je popredným vedeckým odborníkom v oblasti interakcií magnetických a elektromagnetických polí s biologickými objektami na rôznej úrovni organizácie — od molekulárnej úrovne až po celé organizmy.

Program tohto stretnutia vedeckých pracovníkov so zameraním na biofyziku a ďalšie príbuzné interdisciplinárne vedecké odbory bol rozdelený každý deň do dvoch pracovných sekcií, a to formou dopoludňajších a popoludňajších

sérií 3—4 pozvaných referátov z oblasti membranológie, elektroporézie, t. j. tvorby a aktivity pórov v biologických a umelých membránach, ako aj interakcie elektromagnetických polí, a to stacionárnych, ako aj striedavých s membránami, tkanivami a celými orgánmi. Vo večerných hodinách boli diskusie za guľatým stolom, kde sa dopĺňujúcimi komentármi, otázkami a diskusnými príspevkami ešte raz prebrala najzaujímavejšia a často aj najnáročnejšia problematika z príslušného pracovného dňa.

Okrem toho boli aj tri večerné panelové diskusie pri paneloch najmä mladých vedeckých pracovníkov, aspirantov a diplomantov z krajín RVHP, ale aj z Fínska a z NSR.

Najzaujímavejšie odborné príspevky odzneli v týchto sekciách:

Problémy elektromagnetickej biológie rozobral vo svojej pozvanej prednáške profesor JURIJ A. CHOLODOV z Ústavu vyššej nervovej činnosti a neurofyziológie Akadémie vied ZSSR v Moskve. Hovoril o zaujímavých aspektoch termických, ale aj netermických efektov elektromagnetických polí v rádiovfrekvenčnej oblasti a vyslovil pracovné hypotézy o interpretácii získaných výsledkov. V neposlednej miere sa venoval aj otázkam ochrany človeka pred nežiadúcimi účinkami elektromagnetických polí. Podobné námety prednášal a diskutoval americký profesor W. R. ADEY, ktorý navyše diskutoval aj problematiku enzýmových systémov v neoplazmách.

Doktor K. GAWRISCH z NDR (Lipsko) sa zaoberal vo svojom referáte problematikou hydratačných síl medzi rôznymi membránovými povrchmi. Otázke tvorby iónových kanálov a výpočtu kinetiky zatvárania a otvárania špecifických kanálov pre rôzne typy iónov sa venoval vo svojej prednáške profesor P. N. R. USHERWOOD z Nottinghamu vo Veľkej Británii. Problematika elektrických vlastností biologických a umelých membrán, interakcie vody s povrchom membrán boli predmetom zaujímavých prednášok doktora A. PETROVA z BER (Sofia), profesora M. BLANKA z USA (New York), profesora S. SVETINU zo SFRJ (Ljubljana) a profesora V. PASTUŠENKA zo ZSSR (Moskva).

Alternatívne elektrostatické modely iónových kanálov a púmp v biologických membránach predstavil vo svojom príspevku profesor D. T. EDMONDS z Veľkej Británie (Oxford). Problematike elektrofúzie mikroorganizmov a stimulácii

ich metabolizmu sa venoval v biotechnologicky orientovanej prednáške profesor H. BERG z NDR (Jena). Profesor T. Y. TSONG z USA (Baltimore) oboznámil účastníkov školy s termínom elektroporézie bunečných membrán, s mechanizmom tvorby pórov a s jeho praktickým využitím pri životne dôležitých procesoch v membránach, ako sú rôzne formy transportu látok cez membrány.

Profesor L. KESZTHELYI z MLR (Szeged) vysvetlil elektrochemickú a biofyzikálnu podstatu pohybu nábojov vo vnútri rôznych integrálnych membránových bielkovín.

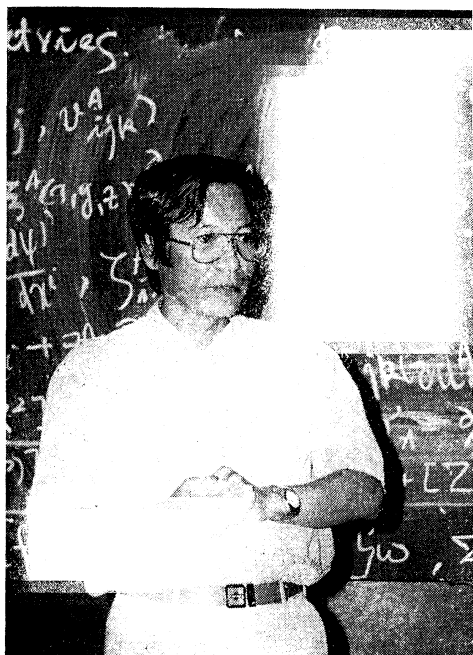
Posledný pracovný deň (11. 10. 86) bol venovaný problematike biomagnetizmu a jeho aplikáciám v lekárskej diagnostike. Prednášky na túto tému predniesli doktor J. MALMIVUO z Fínska (Tampere), doktor F. PLIQUETT z NDR (Lipsko) a doktor TODOROV z BER (Sofia). Poslednú odbornú prednášku mal profesor G. MILAZZO z Talianska (Rím), ktorý prednášal o vývoji elektrochémie, biofyziky a bioelektroniky od Galvaniho až po súčasnosť. Prednáška mala ucelený historický prehľad o vývoji moderných, vyššie spomínaných interdisciplinárnych vedeckých odborov.

1. medzinárodnú školu zakončil profesor MARKO MARKOV z BER, ktorý vyjadril presvedčenie, že podujatia podobného charakteru v interdisciplinárnych vedeckých oblastiach sa budú v priebehu najbližších 2—3 rokov v BLR opäť opakovať. Z 1. medzinárodnej školy vyjde dodatočne zborník prednášok a panelových diskusií.

Angela Ottová, Štefan Neuschl

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE O DIFERENCIÁLNÍ GEOMETRII A JEJÍCH APLIKACÍCH

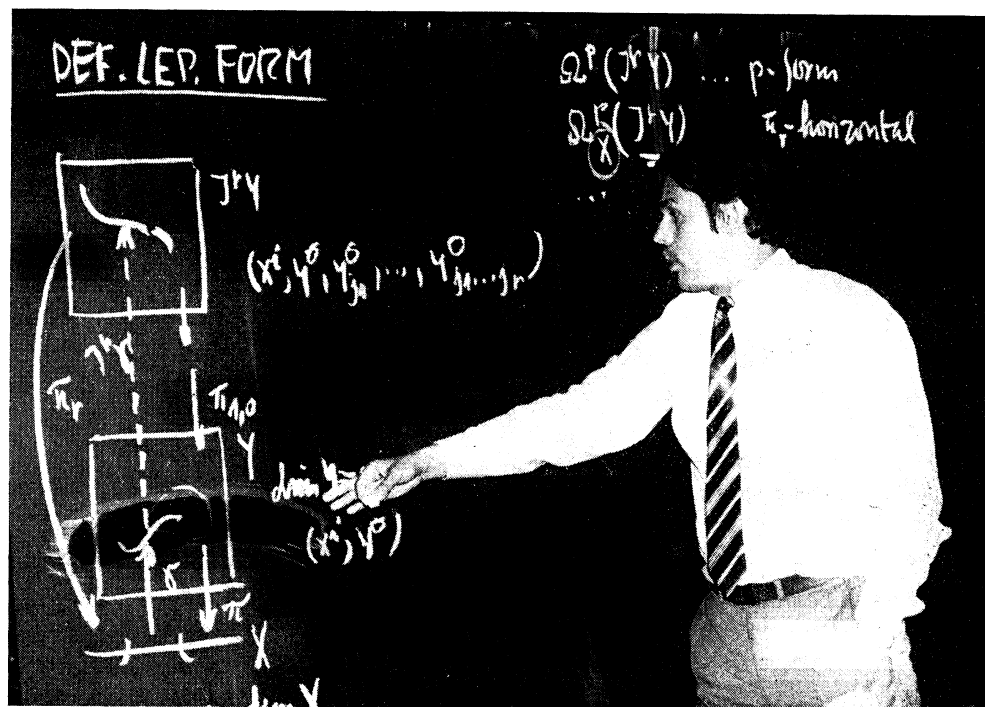
Konference se konala ve dnech 24.—30. srpna 1986 v Brně. Navázala na předchozí konference konané v letech 1980 a 1983 v Novém Městě na Moravě. Hlavním pořadatelem byla přírodovědecká fakulta UJEP v Brně, spolupořadateli byly fakulta elektrotechnická VUT v Brně, fakulta stavební a fakulta jaderného a technického inženýrství ČVUT v Praze, katedra matematiky a fyziky DF VŠLD ve Zvolenu, matematicko-fyzikální fakulta UK v Praze, Matematický

Prof. F. Mimura (Japonsko) Foto L. D. Holan

Prof. R. S. Kulkarni (USA) Foto L. D. Holan

Prof. D. Krupka (předseda org. výboru)

Foto L. D. Holan

ústav ČSAV (pobočka v Brně) a přírodovědecká fakulta UP v Olomouci.

Organizační výbor pracoval ve složení: prof. RNDr. D. KRUPKA, DrSc. (předseda), doc. RNDr. J. BUREŠ, CSc., doc. RNDr. A. DEKRÉT, CSc., RNDr. J. JANYŠKA, CSc., prof. RNDr. I. KOLÁŘ, DrSc., doc. RNDr. O. KOWALSKI, DrSc., prof. RNDr. Z. NÁDENÍK, DrSc., prof. RNDr. A. ŠVEC, DrSc., doc. ing. J. TOLAR, CSc., doc. RNDr. J. VANŽURA, CSc.

Konference se zúčastnilo celkem 120 matematiků z 21 zemí, z toho bylo 41 účastníků z ČSSR, 48 účastníků z ostatních socialistických zemí a 31 účastníků z kapitalistických a rozvojových zemí. Na konferenci byly zastoupeny Belgie, Brazílie, Bulharsko, ČSSR, Francie, Itálie, Japonsko, Jugoslávie, Maďarsko, NDR, NSR, Polsko, Rakousko, Rumunsko, SSSR, Španělsko, Švédsko, USA, Velká Británie, Vietnam a Západní Berlín.

Jednání konference zahájil předseda organizačního výboru prof. RNDr. DEMETER KRUPKA, DrSc. Na úvod pracovní části byly prosloveny tři plenární přednášky:

R. S. KULKARNI, *Möbius structures on manifolds*,

I. ANDERSON, *The inverse problem to the calculus of variations*,

S. G. GINDIKIN, *Differential geometry problems in integral geometry*.

Potom se jednání konference rozdělilo do dvou sekcí: sekce diferenciální geometrie (předseda A. ŠVEC) a sekce geometrických metod ve fyzice (předseda D. KRUPKA). Sekce diferenciální geometrie byla v jednom půlni rozdělena ještě na dvě podseky.

V sekci diferenciální geometrie bylo předneseno 12 hlavních přednášek a 36 krátkých sdělení. Hlavními tématy byly otázky Riemannovy geometrie, geometrie přirozených fibrováných prostorů, geometrické struktury na varietách, teorie foliací a jiné.

V sekci geometrických metod ve fyzice bylo předneseno 14 hlavních přednášek a 26 krátkých sdělení. Hlavními tématy byly variační úlohy vyššího řádu, geometrická struktura mechaniky a obecné teorie relativity, geometrické kvantování, geometrie fibrováných prostorů a jiné.

Z přednesených příspěvků i neformálních diskusí vzešla řada cenných podnětů pro orientaci československého základního výzkumu v oblasti diferenciální geometrie. Cenným přínosem byla skutečnost, že vedle tradičních geometrických témat byla řada prací věnována použití geometrických metod v jiných matematických i fyzikálních disciplínách. Mezi účastníky konference byla živě diskutována otázka interdisciplinárních aspektů geometrie a topologie uvnitř i vně matematiky a byla podpořena myšlenka dalšího prohlubování výzkumu na styku řady matematických a fyzikálních disciplín.

K hlavním přednáškám v obou sekcích byli pozváni přední odborníci v dané disciplíně. Na hrazení jejich pobytu se podílely spolupřátelující instituce. Odpovídajícím způsobem se do vědecké činnosti konference zapojili také českoslovenští matematikové. Přednesli 5 hlavních přednášek a 14 krátkých sdělení, které se vesměs setkaly s živým ohlasem a potvrdily dobrou mezinárodní úroveň i prestiž československé diferenciální geometrie.

Odborný program byl doplněn také programem společenským. Účastníci si mohli vybrat jednu ze tří polodenních exkurzí (hrad Buchlov a Mohyla míru, zámek Lednice a archeologické vykopávky v Mikulčicích nebo Punkevní jeskyně s propastí Macocha). Konference byla ukončena závěrečným společenským večírkem.

Zahraniční i českoslovenští účastníci se shodli v tom, že konference byla úspěšná a vyslovili přání zúčastnit se také na příští konferenci v roce 1989.

J. Janyška